

Üniversite Öğrencilerinin Temel Afet Bilinci ve Farkındalık Düzeylerinin Saptanması

Determination of Basic Disaster Awareness and Awareness Levels of University Students

Yasemin GÜMÜŞ ŞEKERCİ¹, Gülşah AYVAZOĞLU², Mustafa ÇEKİÇ³

ÖZ

Afete karşı hazırlıklı olma ve afet farkındalığı, afet risklerinin azaltılmasında önemlidir. Bu çalışma üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır. Çalışma grubunu Türkiye’de yer alan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 8612 öğrenci oluşturmuştur. Veriler kişisel bilgi formu, birey ve aileler için Afet Bilinci Eğitimi-Katılım ve Değerlendirme Formu kullanılarak çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Veriler sayı, yüzde dağılımı, min.-max. değerleri, aritmetik ortalama, standart sapma, ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Öğrenciler afete hazırlıkta sırasıyla, afet ve acil durum (%24,1), tehlike (%21,9), risk (%19,6), olay (%18,2) ve ilk 72 saat (%16,2) kavramlarını bildiklerinin ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %53,4’ü herhangi bir afet olayı yaşadıklarını ve yaşanan olayın büyük oranda deprem (%89,4) olduğunu bildirmişlerdir. Öğrencilerin çoğu afete hazırlık, temel afet bilinci ve farkındalık ile ilgili temel konuları bilmektedir. Erkek olan, fakültede okuyan, afete yönelik bireysel hazırlığı bilen, afet planı, acil durum çantası ve bilgi kartının gerekli olduğunu düşünen öğrenciler, buldukları ilin olası afet risklerini diğerlerine göre daha fazla bilmektedir ($p<0,001$). Çalışma sonucunda öğrencilerin çoğunun afete hazırlık, temel afet bilinc ve farkındalıklarına yönelik temel konuları bildiği saptanmıştır. Sonuçlar öğrencilerin afete hazırlık, temel afet bilinc ve farkındalık eğitimini almalarının gerekli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Bilinci, Afet Farkındalığı, Üniversite Öğrencisi

ABSTRACT

Disaster preparedness and awareness are important in reducing disaster risks. This study was conducted as a descriptive and cross-sectional study to determine university students' basic disaster awareness and awareness levels. The study group consisted of 8612 students studying at a state university in Turkey. The data were collected online using the personal information form and the Disaster Awareness Education-Participation and Evaluation Form for individuals and families. Data are number, percentage distribution, and min.-max. Values were evaluated with arithmetic mean, standard deviation, and chi-square test. The students stated that they knew the concepts of disaster and emergency (24.1%), danger (21.9%), risk (19.6%), event (18.2%), and the first 72 hours (16.2%) in disaster preparedness, respectively. 53.4% of the students reported that they had experienced any disaster and a large earthquake (89.4%). Most of the students know the basics of disaster preparedness, basic disaster awareness, and awareness. Students who are male, studying at the faculty, know individual preparation for disasters, and thinking that a disaster plan, emergency kit, and information card are necessary, know the possible disaster risks of their province more than others ($p<0.001$). As a result of the study, it was determined that most of the students knew the basic subjects of disaster preparedness, basic disaster awareness, and awareness. The results show that students must receive disaster preparedness, basic disaster awareness, and awareness training.

Keywords: Disaster Consciousness, Disaster Awareness, University Student

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 07.04.2022 tarihli 05/42 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

¹Doç. Dr., Yasemin GÜMÜŞ ŞEKERCİ, Selçuk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, yasemin.sekerci@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9661-0924

²Dr. Öğr. Üyesi, Gülşah AYVAZOĞLU, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, gulsahayvazoglu29@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0830-4570

³Öğr. Gör., Mustafa ÇEKİÇ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, cekicm@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8227-988X

İletişim / Corresponding Author:
e-posta/e-mail:

Yasemin GÜMÜŞ ŞEKERCİ
yasemin.sekerci@selcuk.edu.tr

Geliş Tarihi /Received: 27.06.2022
Kabul Tarihi /Accepted: 08.03.2023

GİRİŞ

Afet, toplumun belli kesimi ya da tamamında fiziksel, sosyal, psikolojik¹, ekonomik, kültürel ve çevresel kayıplara sebep olan, politik koşulları olumsuz etkileyen², ortaya çıkardığı sonuçlarla baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı³, ulusal ve uluslararası düzeyde dış yardım talebini gerektiren⁴, insan, doğa ve teknoloji kaynaklı sosyolojik bir olaydır.⁵

Türkiye coğrafi konumu gereği önemli afet olaylarının yaşandığı yüksek riskli bir ülkedir.⁶ Ülkede sırasıyla deprem, heyelan/kaya düşmesi, sel/su baskını ve çığ oluşabilecek doğa kaynaklı afetler olarak bildirilmektedir.⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2020 yılında şiddeti 4'ün üzerinde meydana gelen deprem sayısını 321, sel ya da su baskını sayısını 177, heyelan sayısını 107 olarak açıklamıştır. Ayrıca 2019 yılında 10 çığ düşmesi yaşandığını bildirilmiştir.⁶ Doğa kaynaklı bu afetlerin yanı sıra kimyasal, nükleer ve endüstriyel kazalar, yangınlar, savaş ve terör gibi insan kaynaklı afetlerin görülme sıklığı da giderek artmaktadır.⁸

Afetler, yıkım gücü ve verdiği zararlar nedeniyle can ve mal kayıplarına yol açabilmektedir.⁹ Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), her yıl 100 binden fazla insanın doğal afetler sonucu yaşamını yitirdiğini, milyonlarca insan da yaralanmakta ya da sakat kalmakta olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca doğa afetlerinden 2050 yılında iki milyar insanın etkileneceği tahmin edilmektedir.¹⁰ Ayrıca yapılan çalışmalarda hamile kadınlarda doğa afetlerin düşük doğum ağırlıklarına ve gelişimsel problemlere yol açtığını^{11,12}; çocuklarda afet sonrası enürezis, davranış bozukluğu, uyku problemi ve ruhsal sorunlar görüldüğü bildirilmiştir.

Afetlerin meydana getirdiğin olumsuz sonuçların azaltılması ya da ortadan

kaldırılmasına ve baş etme kapasitesinin geliştirilmesine yönelik kullanılan risk azaltma stratejilerinden biri de afet bilincidir.

Afet bilinci, uluslararası çapta ve herkesin sahip olması gereken bir bilinç ve farkındalıktır. Afete hazırlıklı olma, bilgi ve bilinç düzeyleri ile yakından ilişkilidir.^{13,14} Yapılan çalışmalar afet bilinç ve farkındalığını arttırmak için afet risklerini azaltma ve hazırlık stratejilerinin eğitim müfredat programlarına dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.¹⁵

Afet sorumluluk bilincini geliştirmede okullar önemli bir paydaştır. Özellikle üniversite öğrencilerinin genç ve iyimser olması risklere karşı daha az hassasiyet göstermelerine ve olası afetlere karşı toplumun geri kalanına kıyasla daha savunmasız olmalarına sebep olmaktadır. Gençlerde afetlere ilişkin bilgi düzeyinin belirlenmesi ve buna yönelik bilgi düzeyi artırıcı çalışmaların bulunması toplumsal acil yönetimi için ilave destek sağlayacaktır.

Araştırmanın sonuçlarının üniversite öğrencilerine verilecek afet eğitimlerine ilişkin yol göstermesi ve alana sağlayacağı katkılar açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut durumun tespit edilmesi afet farkındalığını arttırmaya yönelik çeşitli uygulamaların planlanmasına katkı sağlayabilir. Toplumun afet farkındalığının yüksek olması oluşabilecek büyük kayıpları azaltmada önemli bir faktördür. Ayrıca araştırmanın yapılacağı ilin birinci derece deprem bölgesi olması ve yüksek afet riski taşıması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Bu kapsamda araştırma üniversitede öğrenim gören öğrencilerin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve bunun sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma Türkiye’de yer alan bir üniversitede öğrenim gören öğrencilerin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve bunun sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte yapılmış bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini bir üniversitenin 2021-2022 eğitim yılı bahar döneminde öğrenim gören yaklaşık 25312 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler örneklem grubunu oluşturmuştur (n=8612). Verilerin toplanması 08 Nisan-15 Nisan 2022 tarihleri arasında çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiş, öğrencilere çalışmanın amacına ve yöntemine ilişkin gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, gönüllü olanlardan çalışmaya katılmaları istenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırma verileri anket aracılığıyla online olarak elde edilmiştir. Çalışma verileri kişisel bilgi formu ile birey ve aileler için Afet Bilinci Eğitimi-Katılım ve Değerlendirme Formu aracılığıyla toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen formda bireyin sosyodemografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim alınan fakülte, eğitim alınan bölüm, birlikte yaşanan kişi sayısı) içeren sorular yer almaktadır.

Birey ve Aileler İçin Afet Bilinci Eğitimi- Katılım ve Değerlendirme Formu

AFAD tarafından afet bilinci ve farkındalığını değerlendirmek amacıyla geliştirilen formda 15 maddeden oluşan bilgi soruları yer almaktadır. Sorulara verilen cevaplar “Evet”, “Hayır” ve “Kararsızım” şeklindedir. Ayrıca form bireyin afete hazırlıkta kullanılan hangi temel kavramları (afet ve acil durum, tehlike, olay, risk, ilk 72 saat) bildiğini, herhangi bir afete maruz kalıp kalmadığını ve maruz kalınan afet türünü değerlendirmektedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri bilgisayar ortamında, SPSS 22.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiş ve istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<,05$ olarak kabul edilmiştir. Kolmogorov-smirnov testi ile normal dağılıma uygunlukları incelenmiştir. Veriler tanımlayıcı (sayı, yüzde dağılımı, min-max. değerleri, aritmetik ortalama, standart sapma) ve ilişki arayıcı (X^2 testi) istatistiklerle değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmayı Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu onaylamıştır (Karar no: 42, Toplantı sayısı:05, Tarih: 07.04.2022). Ayrıca çalışmanın yürütüldüğü kurumdan izin alınmıştır. Ek olarak çalışmaya başlamadan önce katılımcılara çalışmanın amacı ve prosedürleri hakkında bilgi verilip, sözlü onamları alınmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Çalışma Türkiye’de yer alan bir üniversitede yürütülmüştür. Bu nedenle çalışmadan elde edilen bulgular sadece çalışmanın uygulandığı üniversiteyi kapsamaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma toplam 8612 üniversite öğrencisi ile tamamlanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1’de yer almaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 23,89±4,85 olup; %60,5’i kadın, %39,5’i erkektir. Öğrencilerin çoğunluğu fakültede ve sağlık dışı alanlarda okumaktadır. Öğrenciler sırasıyla afete hazırlıkta afet ve acil durum (%24,1), tehlike (%21,9), risk (%19,6), olay (%18,2) ve ilk 72 saat (%16,2) kavramlarını bildiklerinin ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin %53,4’ü herhangi bir afet olayı yaşadıklarını bildirmişlerdir. Afet yaşayan öğrencilerin çoğunluğu depremle (%89,4) karşılaşmışlardır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik ve Afet Kavramına İlişkin Özellikleri

	X ± SS	
	n	%
Yaş	23,89±4,85	
Cinsiyet		
Kadın	5206	60,5
Erkek	3406	39,5
Yaş		
18-21	2486	28,9
22-25	4673	54,2
≥26	1453	16,9
Fakülte		
Fakülteler	5130	59,6
Yüksekokullar	462	5,4
Meslek Yüksekokulları	3020	35,0
Bölümler		
Sağlıkla okuyan	2322	27,0
Sağlık okumayan	6290	73,0
Hanedeki kişi sayısı		
1-4 arası	3752	43,6
5-8 arası	4520	52,5
9 ve üstü	340	3,9
Afete hazırlıkta bilinen temel kavramlar*		
Afet ve acil durum	7475	24,1
Tehlike	6786	21,9
Olay	5592	18,2
Risk	6124	19,6
İlk 72 saat	4992	16,2

Tablo 1. (Devamı)

Afete maruz kalma durumu		
Evet	4600	53,4
Hayır	3936	45,7
Cevaplamayanlar	76	0,9
Maruz kalınan afet türü*		
Deprem	3519	89,4
Sel	339	8,6
Heyelan	23	0,6
Çığ	9	0,2
Kaya düşmesi	46	1,2
Toplam	8612	100,0

%: Yüzde

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

**Afete maruz kalan öğrenciler üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 2’de katılımcıların temel afet bilinci ve farkındalıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu bulunduğu illerdeki olası afet risklerini (%68,3), afete önce ve sonrası yapılması gerekenleri (%69,2), afet sırasında nasıl davranılması gerektiğini (%74,2), afete hazırlıkta birey/kurumların sorumluluklarını bildiğini (53,4), afette yapılması gereken hazırlığı bildiğini (%65,6), “Afet Bilinci Kültürü” kavramını bildiğini (%47,2), konut kiralama/satın almada nelere dikkat edilmesi gerektiğini bildiğini (%65,9), yaşam alanındaki eşyaların zarar vermemesi için ne yapılması gerektiğini bildiğini (%82,4), aile afet planı (%70,5) ve acil durum çantası (%91,2) hazırlamanın gerekçelerini bildiğini, afet ve acil durumu sırası ve sonrasında dikkat edilmesi gerekenleri bildiğini (%63,8), afet ve acil durum sonrasında oluşabilecek ikincil tehlikeleri bildiğini (%54,2), ilk yardım eğitimi almanın önemini bildiğini (%92,5) ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %42,4’ü DASK’a ait zorunlu deprem sigortası hakkında bilgi sahibi olmadığını ve %69,2’si acil durum bilgi kartını bilmediklerinin bildirmişlerdir.

Tablo 2. Katılımcıların Temel Afet Bilinci ve Farkındalıkları

	Evet		Hayır		Kararsızım	
	n	%	n	%	n	%
Şehrin / ilin olası afet risklerini bilme	5880	68,3	1184	13,7	1548	18,0
Afet öncesi ve sonrası yapılması gerekenleri bilme durumu	5961	69,2	819	9,5	1832	21,3
Afet sırasında nasıl davranılması gerektiğini bilme durumu	6397	74,2	599	7,0	1616	18,8
Afete hazırlıkta birey/kurumların sorumluluklarını bilme durumu	4599	53,4	1696	19,7	2317	26,9
Afete karşı yapılması gereken bireysel hazırlığı bilme	5653	65,6	1244	14,5	1715	19,9
“Afet Bilinci Kültürü” kavramını bilme	4061	47,2	2599	30,2	1952	22,6
Konut kiralama/satın almada nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilme	5678	65,9	1435	16,7	1499	17,4
DASK’a ait zorunlu deprem sigortası hakkında bilgi sahibi olma	3539	41,1	3650	42,4	1423	16,5
Yaşam alanındaki eşyaların zarar vermemesi için ne yapılması gerektiğini bilme durumu	7093	82,4	683	7,9	836	9,7
Aile afet planı hazırlanmasının gerekçelerini bilme	6073	70,5	1373	16,0	1166	13,5

Tablo 2. Devamı

Afet ve acil durum çantası hazırlamanın gerekçelerini bilme	7857	91,2	380	4,4	375	4,4
Acil durum bilgi kartını bilme durumu	1483	17,2	5955	69,2	1174	13,6
Afet ve acil durumu sırası ve sonrasında dikkat edilmesi gerekenleri bilme	5496	63,8	1190	13,8	1926	22,4
Afet ve acil durum sonrasında oluşabilecek ikincil tehlikeleri bilme	4665	54,2	2017	23,4	1930	22,4
İlk yardım eğitimi alınanın önemini bilme	7967	92,5	257	3,0	388	4,5

#: Yüzde

DASK: Doğal Afet Sigortaları Kurumu

Katılımcıların sosyodemografik değişkenler ile afet bilgileri ve afet yaşam durumlarının karşılaştırması Tablo 3'de verilmiştir. Erkek öğrenciler buldukları ilin afet risklerini ve afet öncesi/sonrası yapılması gerekenleri kadın öğrencilere göre daha fazla bilmektedir ($p<0,001$). Fakültede öğrenim gören öğrenciler, yüksekokul ve meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilere göre yaşadıkları şehrin olası afet risklerini daha fazla bilmektedir ($p<0,001$). Fakat afet öncesi ve sonrası yapılması gerekenler

çoğunlukla meslek yüksekokulu öğrencileri tarafından bilinmektedir ($p<0,001$). Ayrıca sağlık okuyan öğrenciler afet öncesi/sonrası yapılması gereken hazırlıkları sağlık ile ilgili bölümlerde okumayanlara göre daha çok bilmektedir ($p=0,038$). Ek olarak afete yönelik bireysel hazırlığı bilen, afet planı, acil durum çantası ve bilgi kartının gerekli olduğunu düşünen öğrencilerin çoğu buldukları ilin afet risklerini ve afet önce/sonrası yapılması gerekenleri bilmektedir ($p<0,001$).

Tablo 3. Katılımcıların Sosyodemografik Değişkenler İle Afet Bilgileri ve Afet Yaşam Durumlarının Karşılaştırması

Değişkenler	Şehrin / İlin Olası Afet Risklerini Bilme			Afet Önce ve Sonrası Yapılması Gerekenleri Bilme			Afet Yaşama Durumu		
	Evet n(%)	Hayır n(%)	Kararsızım n(%)	Evet n(%)	Hayır n(%)	Kararsızım n(%)	Evet n(%)	Hayır n(%)	Cevapsız n(%)
Cinsiyet									
Kadın	3432(65,9)	740(14,2)	1034(19,9)	3499(67,2)	495(9,5)	1212(23,3)	2814(54,1)	2357(45,3)	35(0,7)
Erkek	2448(71,9)	444(13,0)	514(15,1)	2462(72,3)	324(9,5)	620(18,2)	1786(52,4)	1579(46,4)	41(1,2)
X^2 , p değeri	$X^2=38,823$ $p<0,001$			$X^2=32,611$ $p<0,001$			$X^2=8,127$ $p=0,017$		
Fakülte ve Yüksekokullar									
Fakülteler	3596(70,1)	645(12,6)	889(17,3)	3469(67,6)	479(9,3)	1182(23,0)	2600(50,7)	2483(48,4)	47(0,9)
Yüksekokullar	323(69,9)	55(11,9)	84(18,2)	330(71,4)	44(9,5)	88(19,0)	235(50,9)	224(48,5)	3(0,6)
Meslek Yüksekokulları	1961(64,9)	1961(64,9)	575(19,0)	2162(71,6)	296(9,8)	562(18,6)	1765(58,4)	1229(40,7)	26(0,9)
X^2 , p değeri	$X^2=28,417$ $p<0,001$			$X^2=23,785$ $p<0,001$			$X^2=47,925$ $p<0,001$		
Bölümler									
Sağlıkla okuyan	1575(67,8)	283(12,2)	464(20,0)	1633(70,3)	190(8,2)	499(21,5)	1252(53,9)	1054(45,4)	16(0,7)
Sağlık okumayan	4305(68,4)	901(14,3)	1084(17,2)	4328(68,8)	629(10,0)	1333(21,2)	3348(53,2)	2882(45,8)	60(1,0)
X^2 , p değeri	$X^2=12,855$ $p=0,002$			$X^2=6,527$ $p=0,038$			$X^2=1,567$ $p=0,457$		
Afete yönelik bireysel hazırlığı bilme									
Evet	4439(78,5)	497(8,8)	717(12,7)	4808(85,1)	169(3,0)	676(12,0)	2912(51,5)	2702(47,8)	39(0,7)
Hayır	497(40,0)	459(36,9)	288(23,2)	354(28,5)	503(40,4)	387(31,1)	768(61,7)	465(37,4)	11(0,9)
Kararsızım	944(55,0)	228(13,3)	543(31,7)	799(46,6)	147(8,6)	769(44,8)	920(53,6)	769(44,8)	26(1,5)
X^2 , p değeri	$X^2=1148,594$ $p<0,001$			$X^2=2870,402$ $p<0,001$			$X^2=23,090$ $p<0,001$		
Afet planı hazırlamanın gerekliliğini bilme									
Evet	4557(75,0)	625(10,3)	891(14,7)	4707(77,5)	346(5,7)	1020(16,8)	3195(52,6)	2835(46,7)	43(0,7)
Hayır	669(48,7)	390(28,4)	314(22,9)	631(46,0)	363(26,4)	379(27,6)	800(58,3)	560(40,8)	13(0,9)
Kararsızım	654(56,1)	169(14,5)	343(29,4)	623(53,4)	110(9,4)	433(37,1)	605(51,9)	541(46,4)	20(1,7)
X^2 , p değeri	$X^2=550,768$ $p<0,001$			$X^2=937,179$ $p<0,001$			$X^2=27,277$ $p<0,001$		
Acil durum çantasının gerekliliğini bilme									
Evet	5564(70,8)	937(11,9)	1356(17,3)	5691(72,4)	581(7,4)	1585(20,2)	4180(53,2)	3624(46,1)	53(0,7)
Hayır	149(39,2)	171(45,0)	60(15,8)	113(29,7)	179(47,1)	88(23,2)	227(59,7)	149(39,2)	4(1,1)
Kararsızım	167(44,5)	76(20,3)	132(35,2)	157(41,9)	59(15,7)	159(42,4)	193(51,5)	163(43,5)	19(5,1)
X^2 , p değeri	$X^2=451,079$ $p<0,001$			$X^2=838,627$ $p<0,001$			$X^2=85,766$ $p<0,001$		
Acil durum bilgi kartının gerekliliğini bilme									
Evet	1300(87,7)	88(5,9)	95(6,4)	1357(91,5)	47(3,2)	79(5,3)	774(52,2)	698(47,1)	11(0,7)
Hayır	3758(63,1)	1016(17,1)	1181(19,8)	3742(62,8)	719(12,2)	1494(25,1)	3246(54,5)	2672(44,9)	37(0,6)
Kararsızım	822(70,0)	80(6,8)	272(23,2)	862(73,4)	53(4,5)	259(22,1)	580(49,4)	566(48,2)	28(2,4)
X^2 , p değeri	$X^2=399,378$ $p<0,001$			$X^2=497,449$ $p<0,001$			$X^2=43,378$ $p<0,001$		

#: Yüzde

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma toplam 8612 üniversite öğrencisi ile tamamlanmıştır. Katılımcıların çoğunluğu kadın olup, fakültede ve sağlık dışı alanlarda okumaktadır. Öğrenciler sırasıyla afete hazırlıkta “afet ve acil durum”, “tehlike”, “risk”, “olay” ve “ilk 72 saat” kavramlarını bildiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada katılımcıların çoğunluğu afet olayı yaşadığını ve yaşanan bu afetin deprem olduğunu bildirmiştir.¹⁶ tarafından yapılan çalışmada afet yaşayan öğrencilerin oranı %38.3 olarak bildirilirken; Yiğit, Boz, Gökçe ve Özer (2020)’in çalışmasında bu oran %46,20 olarak bulunmuştur.¹⁷ Yapılan farklı çalışmalarda da katılımcıların çoğunluğu ilk akla gelen afet olayını deprem olarak bildirmişlerdir.¹⁸⁻²⁰ Ülkemiz jeolojik, topoğrafik ve iklim yapısı nedeniyle afet açısından riskli bir bölgededir. Gerek ülkemiz nüfusunun büyük çoğunluğunun birinci ve ikinci derece deprem bölgesinde olması gerekse çalışmanın yapıldığı ilin birinci derece deprem riski taşıması öğrenciler açısından deprem olayını ön plana çıkarmış olabilir. Ayrıca depremlerin travmatik sonuçlar doğurması, mal ve can kayıplarına neden olması da daha fazla hatırlanmasını sağlamış olabilir.

Çalışma sonucunda öğrencilerin çoğunluğu afete hazırlık, afet bilinci ve farkındalığa yönelik sorulara olumlu cevap vermişlerdir. Bu durum öğrencilerin afete yönelik bilinç ve farkındalığa sahip olduklarının göstergesidir. Yapılan çalışmalar öğrencilerin afet bilinç²¹ ve bilgi¹⁴ düzeylerinin yüksek, afet bilinç algılarının orta düzeyde^{3,22}, afetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu²² göstermektedir. Tan ve ark. (2017) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin afete hazırlık ve kurtarma becerilerine yönelik yüksek arzularının olduğunu bildirilmiştir.²³ Afete yönelik bilgi, bilinç, farkındalık düzeyinin artırılması gereklidir. Yapılan çalışmalar bilgilendirme, eğitim programlarının afet bilinç ve farkındalığını arttıracaklarını kanıtlanmıştır.

Çalışmada erkek öğrenciler yaşadığı şehrin olası afet riskleri hakkında bilgi sahibi

olma ve afet önce ya da sonrası yapılması gerekenleri bilme durumu kadın öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Taşkın (2020) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet ile afet bilgi puanları arasında fark saptanmamıştır.²⁴ Fakat Aras, Mumcu ve Karabey (2021) tarafından yapılan çalışmada kadın öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin erkek öğrencilerin afet bilincine göre daha yüksek seviyede olduğu bildirilmiştir.²¹ Bu nedenle cinsiyetin afet bilgisi üzerine etkili bir değişken olmadığı, bu doğrultuda genelleme yapmanın zor olabileceği söylenebilir.

Ayrıca fakültede öğrenim gören öğrenciler, yüksekokul ve meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilere göre yaşadıkları şehrin olası afet risklerini daha fazla bilmektedir. Fakat afet öncesi ve sonrası yapılması gerekenler çoğunlukla meslek yüksekokulu öğrencileri tarafından bilinmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda afet bilinç düzeyi ve farkındalığı noktasında fakülte ve meslek yüksekokulları arasında fark bildirilmiştir.^{15,16} Fakat Yiğit ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada afet bilgi, tutum ve davranış puanları bakımından fakülteler arası anlamlı farklılık bulunamamıştır.¹⁷ Genel anlamda bakıldığında lisans ve önlisans eğitimi alan öğrencilerin afete hazırlık düzeyleri düşüktür.¹⁶ Bu doğrultuda afet bilincinin oluşması ve afete yönelik hazırlık planlarının yapılmasında lisans ve önlisans bölümlerine verilen eğitimlerin etkili olacağı düşünülmektedir.

Ek olarak çalışmada sağlık dışı alanlarda okuyan öğrenciler sağlık alanında okuyan öğrencilere göre şehrin afet risklerini daha fazla bilmektedir. Fakat sağlık okuyan öğrenciler ise afet öncesi ve sonrası yapılması gereken hazırlıkları diğerlerine göre daha çok bilmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda bölümler arası farklılığın olduğu bildirilirken¹⁵; bazılarında ise farklılık saptanmamıştır.^{17,21} Afetler sağlık dışı bazı bölümlerinde de (mühendislik vb.) mesleki hayatları gereği ilgi alanı olmak zorundadır.

Her birey afet sonrası ilk 72 saat için afet ve acil durum planı yapmalıdır. Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğu aile afet ve acil durum planı hazırlaması gerektiğini bilmektedir. Ayrıca afet ve acil durum planının gerekliliğini bilen öğrenciler hem yaşadıkları ilin afet riskini hem de afet önce ve sonrası yapılması gereken hazırlıkları daha fazla bilmektedir. Şahin, Lamba ve Öztop (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin tamamına yakını okul afet planı ile ilgili bilgiye sahip olmadığını,¹⁶ Yiğit ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların sadece %17,1’inde afet acil durum planı olduğu bildirilmiştir.¹⁷ Afet ve acil durum planı, acil durum gerektiren olaylarda yapılacak, müdahale, koruma, arama-kurtarma ve ilkyardım konularının nasıl ve kimler tarafından yapılacağını gösteren ve acil durum öncesinde hazırlanması gereken planlardır. Her birey mutlaka yaşadıkları ve vaktin çoğunluğunu geçirdikleri yerlerin acil durum planını bilmelidir. Özellikle acil durum yolları, yangın merdivenleri, tahliye planları vb. öğrencilerin görebilecekleri yerlerde olmalı ve hatırlatıcılarla (tatbikat, fotoğraf, video, tatbikatlarla vb.) desteklenmelidir.

Acil durum çantası afet sonrası yardım ekipleri ulaşana kadar geçen ilk 72 saatte acil ihtiyaçların karşılanmasında önemlidir. Bu çalışmada öğrencilerin tamamına yakını afet ve acil durum çantası hazırlamanın gerekli olduğunu bildirmiştir. Ayrıca acil durum çantasının gerekli gören öğrenciler hem yaşadıkları ilin afet riskini hem de afet önce ve sonrası yapılması gereken hazırlıkları daha fazla bilmektedir. Buna rağmen afet yaşayan öğrencilerin çoğunluğu hala acil durum çantası bulundurmamaktadır. Yapılan çalışmalarda bireylerin çoğunluğunda afet çantası bulundurmadığı belirlenmiştir.^{9,20} Benzer şekilde Şahin, Lamba ve Öztop (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun deprem çantasına

sahip olmadığı, kullandıkları bina da yangın söndürme tüpünün bulunmadığı, okulda toplanma bölgelerini bilmediği saptanmıştır.¹⁶ Yine yaşadığı bölgenin özellikle deprem riski taşıdığı bilincinde olan katılımcıların önemli bir kısmı acil durumlara yönelik herhangi bir hazırlık yapmamıştır. Temel afet bilinci bilgi düzeyi yüksek olmasına karşın, çoğunluğun gerekli tedbirleri almamış olması ve hazırlık yapmaması üzerinde durulması gereken bir konudur.¹⁴ Ayrıca afet yaşama zamanının bilinmemesi afet çantasına olan gerekliliğin önemini azaltmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilere afete karşı hazırlık aşamasında eğitimler verilmeye başlanmalıdır.

Acil durum bilgi kartı karşılaşılabilen herhangi bir acil bir durumda sağlık personelinin bireye yardım etmesinde oldukça önemlidir. Bu kart sağlık personelinin bireye müdahalesini hızlandırıp kolaylaştıracaktır. Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğu acil durum bilgi kartını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca acil durum bilgi kartını bilen öğrenciler yaşadıkları ilin afet riskini ve afet önce/sonrası yapılması gereken hazırlıkları bilmektedir. Şahin, Lamba, Öztop (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin tamamında afet ve acil durum kartı bulunmadığı bildirilmiştir.¹⁶ Afet sonrası hayatın kurtarılmasında etkin olan acil durum bilgi kartının tanıtılmasında öğrencilere verilecek eğitimler önemlidir.

Çalışma sonucunda öğrencilerin çoğunun afete hazırlık, temel afet bilinç ve farkındalıklarına yönelik temel konuları bildiği saptanmıştır. Afetlerle ilgili temel afet bilgisi, afete hazırlık ve farkındalık geliştirmeye yönelik yapılacak eğitimler gereklidir. Özellikle üniversite toplulukları eğitim yoluyla öğrencilerin afet bilgisi ve farkındalığını arttırmalı, afet gönüllüsü olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Altun, F. (2018). "Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme". *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2 (1), 1-15.
2. Pokhrel, K.P. (2020). "Disaster Management in Nepalese Context: an Ecological Perspective". *Research in Ecology*, 2 (3), 1-9.
3. Dikmenli, Y. ve Yakar, H. (2019). "Öğretmen Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi". *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 386-416.
4. CRED. (2020). "Report of Centre for Research on the Epidemiology of Disaster". Erişim adresi: <https://www.cred.be> (Erişim tarihi: 17.08.2021).
5. AFAD. (2014). "Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü". Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3495/xfiles/sozluk.pdf>. (Erişim tarihi: 03.07.2020).
6. AFAD. (2020a). "Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri". Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/afetistatistikleri> (Erişim tarihi: 20.08.2021).
7. AFAD. (2020b). "Afet Yönetimi Kapsamında 2019 Yılına Bakış Ve Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri". Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/KurumsalRaporlar/Afet_Istatistikleri_2020_web.pdf (Erişim tarihi: 20.08.2021).
8. Indiran, M.A. (2017). "Awareness and Attitude Towards Mass Disaster and its Management Among House Surgeons in a Dental College and Hospital in Chennai, India". *Disaster Management and Human Health Risk V: Reducing Risk, Improving Outcomes*, 173, 121.
9. Şahin, Ş. ve Üçgül, İ. (2019). "Türkiye'de Afet Yönetimi ve İş Sağlığı Güvenliği". *Afet ve Risk Dergisi*, 2 (1), 43-63.
10. Adikari, Y. and Yoshitani, Y. (2009). "Global Trends in Water-Related Disasters: An Insight for Policymakers." Paris: Pica Publishing.
11. Simeonova, E. (2009). Out of Sight, Out of Mind? The Impact of Natural Disasters on Pregnancy Outcomes. CESifo Working Paper Series No. 2814.
12. Torche, F. (2011). "The Effect of Maternal Stress on Birth Outcomes: Exploiting A Natural Experiment". *Demography*, 48 (4), 1473-1491.
13. Arslan, E., Sayhan, M.B. ve Salt, Ö. (2018). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Afetler ve Afet Tıbbı Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Emergency Medicine*, 1 (1), 5-10.
14. Ulaş Kadioğlu, B. ve Uncu, F. (2018). "Disaster Awareness Research in Family Health Centers: The Case of Elazığ". *Journal of Current Researches on Health Sector*, 8 (2), 1-10.
15. Dökmeci, A.H. ve Mering, F. (2018). "Namık Kemal Üniversitesi Öğrencilerinin Temel Afet Farkındalığının Değerlendirilmesi". *Afet ve Risk Dergisi*, 1 (2), 106-113.
16. Şahin Y., Lamba M. ve Öztıp, S. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci ve Afet Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi". *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3 (6), 149-159.
17. Yiğit E. Boz G., Gökçe, A. ve Özer, A. (2020). "İnönü Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları". *Sakarya Tıp Dergisi*, 10 (4), 580-586.
18. Avcı, S., Kaplan, B. ve Ortabağ, T. (2020). "Hemşirelik Bölümündeki Öğrencilerin Afet Konusundaki Bilgi ve Bilinç Düzeyleri". *Resilience*, 4 (1), 89-101.
19. Işık, Ö., Aydınlioğlu, H.M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G. ve Ay, A. (2012). "Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri". *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28 (2), 82-123.
20. Meral, C. (2014). "Gümüşhane İlinin Köse İlçesinde Halkın Afet Konusundaki Bilgi ve Bilinç Düzeylerinin Tespiti Araştırması". Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
21. Aras, M., Mumcu, A. ve Karabey, T. (2021). "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Afet Bilinç Düzeylerinin Belirlenmesi". *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 40-49.
22. Özkazanç, S. ve Yüksel, U.D. (2015). "Evaluation of Disaster Awareness and Sensitivity Level of Higher Education Students". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 745-753.
23. Tan, Y., Liao, X., Su, H., Li, C., Xiang, J. and Dong, Z. (2017). "Disaster Preparedness Among University Students in Guangzhou, China: Assessment of Status and Demand for Disaster Education". *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 11 (3), 310-317.
24. Taşkın, H. (2020). "Ortaokul Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Afet Bilgi Düzeyleri ve Farkındalıkları: Sapanca Örneği". Yüksek Lisans Tezi. Bezmiallem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.